

90 jaar Hortus Bulborum

Het geheugen van de bloembollenteelt

In 1924 begon onderwijzer Pieter Boschman afgedankte tulpecultivars te verzamelen. Niks mis met deze 'oudjes', ze waren alleen vervangen door nieuw sortiment. Boschman legde de basis voor de Hortus Bulborum: een bollentuin in Limmen, waar inmiddels meer dan 4.000 voorjaarsbolgewassen zijn gehuisvest. Een tuin vol historie. Hebben deze eeuwenoude tulpen ook een toekomst?

Tekst: Suzanne Meeuwissen | Fotografie: René Faas

Hortus Bulborum compleet

In de vorige Greenity is per abuis slechts de helft van het verhaal over 90 jaar Hortus Bulborum afgedrukt. Om u het complete verhaal over deze bijzondere museumtuin en vooral ook het beeld niet te onthouden, vindt u hier het complete stuk.

De hoofdredactie

Max Nuyens (links) en Piet Apeldoorn

Een klein stuk bollenland in Limmen, Noord-Holland. Het land is omringd door bebouwing en ligt aan de voet van een Middeleeuws kerkje. Het is de oude schooltuin van Pieter Boschman, de plek waar de Hortus Bulborum in 1928 officieel is opgericht. Negentig jaar geleden zag de onderwijzer hier zijn eerste vierhonderd tulpencultivars in bloei. Zijn collectie is sindsdien drie keer verhuisd, maar inmiddels zijn de bollen weer geplant op de plek waar het allemaal begon. Het zijn geen vierhonderd cultivars meer, maar 2.700 en de tulpen zijn aangevuld met meer dan 1.300 andere voorjaarsbloeiërs, zoals narcissen, krokussen en hyacinten. De verzameling van Boschman is de grootste collectie historische bolgewassen ter wereld en wordt in stand gehouden door een stichting van vrijwilligers.

SELECTEREN

De Hortus Bulborum groeit nog steeds en de stichting kan de bollen niet meer allemaal kwijt in de tuin in Limmen. Een deel van het assortiment is daarom verhuisd naar een locatie elders in de omgeving. Kwekers en verzamelaars brengen regelmatig partijtjes naar Limmen: soms maar één partij, soms een hele privécollectie. De Stichting Hortus Bulborum bepaalt welke cultivars in aanmerking komen voor een plek in de bollentuin. Het maken van een selectie blijkt moeilijker dan gedacht, zegt Max Nuyens, bestuurslid van de stichting Hortus Bulborum. “We hebben een lijst met kenmerken waaraan een Hortus Bulborum-partij moet voldoen. Toch is er ieder jaar discussie: welke bloembollen zijn museumwaardig en welke niet?” In ieder geval heeft de partij zijn sier- en gebruikswaarde bewezen. Daarnaast bepalen de mate van ziektegevoeligheid, de plaats in het handelsassortiment en de teeltomstandigheden of de cultivar wordt toegevoegd aan de collectie. De grote hoeveelheid nieuwe tulpenrassen op de markt is volgens voorzitter Piet Apeldoorn problematisch. “De tulpen van nu komen en gaan. Hun vaak korte bestaansrecht is voor ons niet interessant, tenzij er bijzondere genetische eigenschappen aan de tulp zijn verbonden. De tijd zal uitmaken welke van de huidige cultivars uiteindelijk een plekje op de Hortus in Limmen verdienen.”

ONDERZOEK

De collectie van de Hortus Bulborum is namelijk niet alleen een fraaie tentoonstelling van voorjaarsbollen en -knollen, maar wordt ook en vooral gebruikt voor veredelingsdoeleinden en voor onderzoek.

De stichting veredelt niet zelf, maar ontvangt regelmatig beroeps- en hobby-veredelaars in de bollentuin. Potentieel waardevolle genen worden hier immers bewaard en in stand gehouden.

Ook worden deze genen onder de loep genomen: zo deed de Universiteit van Leiden in 2015 onderzoek naar het tulpenmozaïekvirus. De mozaïekvirustulp – bekend om zijn barok gevlamde bloemen – was erg gewild tijdens de Tulpomanie en staat vaak afgebeeld op oude schilderijen en prenten. De dragers van het mozaïekvirus worden ook wel ‘Rembrandttulpen’ genoemd, naar de belangrijkste schilder uit die tijd. De onderzoekers vergeleken virustulpen uit het 18e eeuwse herbarium van Gaymans met de historische virustulpen uit de tuin in Limmen.

VIRUSSEN

De Rembrandtcollectie is het paradespaarje van de Hortus Bulborum. Bezoekers komen speciaal voor deze verzameling naar Limmen. Toch geven deze tulpen wel problemen: het blijven bollen met virus. Dat is niet zonder risico. Luizen brengen het virus gemakkelijk over op andere tulpen en kunnen op deze manier de andere cultivars in gevaar brengen. “Het zijn bollen met een enorme historische waarde”, zegt Max Nuyens. “De oudste tulpen uit de Rembrandtverzameling stammen uit 1620. We willen de virustulpen in stand houden en tegelijkertijd de rest van de collectie tegen besmetting behoeden.” Daarom zijn er maatregelen genomen. Het deel virustulpen dat gekweekt is voor de verkoop, staat elders. De showcollectie in de tuin Limmen wordt geplant op vijftig meter afstand van de andere historische tulpen. Op deze manier hoopt de stichting alle cultivars te behouden op de manier zoals ze ooit zijn ontstaan. Dit blijft lastig, vooral als je bedenkt dat de meeste cultivars uit de collectie uit niet meer dan twee regels bollen bestaan. Tien zieke bollen betekenen al snel één cultivar minder in de bollentuin.

BOLLENKRAAM GEZOND HOUDEN

De bollenkraam gezond houden heeft daarom de hoogste prioriteit, zegt Piet Apeldoorn. De voorzitter van de Hortus Bulborum heeft hier zo zijn zorgen over. “We zitten in een moeilijk gebied. De Hortus is omringd met bebouwing en er is niet veel wind. De beukenhagen op het land zijn schuilplaatsen voor luizen. We laten de bloemen langer bloeien, zodat de bezoekers er langer plezier van hebben, maar uitgebloeide tulpenbloemen zijn een bron van infecties. Tegelijkertijd mogen we niet meer alle bestrijdingsmiddelen toepassen.”

Betekent dit dat de historische tulpencollectie snel zal verdwijnen? Apeldoorn ziet gelukkig nog wat lichtpuntjes. “De kwekerswereld is zich hard aan het ontwikkelen. Ik hoop dat we op de korte termijn in staat zijn om tulpen sneller te vermeerderen. Virusvrij vermeerderen, zoals dat nu ook al bij lelies gebeurt. Als dat mogelijk is, kunnen we de historische cultivars die nog maar uit een paar bollen bestaan virusvrij maken.”

TECHNOLOGISCHE TOEKOMST

De Hortus Bulborum heeft binnenkort al profijt van ontwikkelingen op het gebied van technologie en mechanisering. De collectie wordt ieder jaar met de hand gerooid. Volgend jaar is dat verleden tijd: met behulp van crowdfunding is er nu een aangepaste elektrische rooimachine besteld. De rooimachine, gebouwd door de firma Denneman uit Heemskerk, schept de bollen regel voor regel op. Er ligt al een kabel in de grond om de toekomstige rooimachine te voorzien van energie. Deze zomer beginnen ze met proefdraaien. Piet Apeldoorn: “We willen de aangepaste rooimachine ook na aanschaf blijven moderniseren. In de toekomst kunnen we alle partijen voorzien van een microchip. Bij herkenning van zo’n chip stopt de rooimachine en krijgen wij op het display te zien welke partij uit de grond is gehaald. Hoewel de Hortus Bulborum een historische bollentuin is, gaan we wel vooruit!” ♦

Lezing

De Hortus Bulborum bestaat negentig jaar en daarom organiseert de stichting op 28 april om 13.30 uur een tulpenveredelingsmiddag in het Bollenmuseum in Limmen. Wat voor rol speelt het historische tulpenassortiment in moderne verdelingsmethoden? Tulpenveredelaar Arie Peterse spreekt over de oer-eigenschappen van de tulp. Inschrijven voor de lezing kan vóór 28 april op www.hortus-bulborum.nl of via Nic Vis: 06 1188 9489.

Ken uw tulpen

De voortuin van de Hortus is dit jaar beplant met een kleurrijke mix van klassieke én minder bekende cultivars. U kunt uw kennis testen tijdens de tulpenherkenningswedstrijd op 28 april.

Kijk voor meer jubileumactiviteiten op www.hortus-bulborum.nl.